

Motion

1983/84:2976

Lars Werner m. fl.

Svenskundervisning för vuxna invandrare (prop. 1983/84:199)

I propositionen framläggs förslag om omfattning, organisation och finansiering av undervisning i svenska för vuxna invandrare (sfi). Förslagen är i väsentliga avseenden oacceptabla. Vi kan konstatera att om de antas av riksdagen så är det endast de arbetsgivare som i dag enligt den s.k. 240-timmarlagen får bekosta anställdas svenskundervisning som vinner en fördel. Svenska arbetsgivareföreningen torde stödja regeringens förslag med entusiasm. Däremot kommer kritiken från elever och lärare att bli förödande.

Enligt propositionen skall kommunerna få ett lagstadgat ansvar för att en första allmän svenskundervisning som kallas för grund-sfi kommer till stand. Detta anser vpk vara riktigt. Däremot delar vi inte uppfattningen att studieförbunden skall anlitas för att utföra uppgiften. Den argumentering som i propositionen ges för denna ordning är också utomordentligt svag. Den går i stort sett ut på att eftersom en så stor del av svenskundervisningen redan ligger på studieförbunden så bör den ligga kvar där. Det kunde ha funnits anledning att i sammanhanget göra en utvärdering av hur verksamheten har fungerat. Enligt många uppgifter har kvalitén varit mycket skiftande och i åtskilliga fall direkt undermålig.

Regeringen för emellertid ett helt korrekt resonemang om vad svenskundervisningen betyder för invandrarnas möjligheter att leva och fungera i det svenska samhället. Man säger bl. a.: "Goda kunskaper i svenska har blivit nödvändiga inte endast för att få ett arbete utan även för att kunna behålla det eller för att klara en yrkesutbildning eller en grundläggande teoretisk utbildning." Härmed har man definierat svenskundervisningen för invandrare som en grundläggande utbildning och sådan skall skötas av det allmänna skolväsendet och inte av studieförbund.

I propositionen föreslås att sfi skall omfatta dels 400 timmar grund-sfi och dels 200 timmar påbyggnads-sfi, av vilka den senare skall vara kopplad till yrkesutbildning. Man säger vidare att för de invandrare som går vidare till AMU kan man få nöja sig med 300 timmar sfi. Förslaget innebär i det närmaste en halvering av den svenskundervisning som majoriteten invandrare får i dag. De som i dag antas till svenskundervisning vid AMU får 600 timmar och har i allmänhet dessförinnan fått 300 timmar, t.ex. vid flyktingförläggning eller studieförbund, sammanlagt således 900 timmar.

Propositionen är på den här punkten oantagbar. Målsättningen med svenskundervisningen skall vara att invandrarna skall kunna hävda sig på den svenska arbetsmarknaden, att de skall klara sig i det dagliga livet och att de

skall kunna tillgodogöra sig viktig information på svenska. Förutsättningarna bland invandrarna att tillägna sig det svenska språket är av språkliga, utbildningsmässiga och kulturella skäl mycket olika. Det är dålig politik och dålig ekonomi att avbryta en undervisning som bara har hunnit halvvägs därför att den pågått i stipulerat antal timmar. Man bör se till att målsättningen med undervisningen uppfylls. Vi anser därför att någon övre gräns för antal timmar sfi ej bör sättas. Som ett rent budgettekniskt hjälpmedel för att kunna beräkna medelsåtgången bör ett beräknat genomsnitt av 600–700 timmar användas. Senare uppföljning bör ge ett säkrare beräkningsunderlag.

Vi motsätter oss också den uppdelning i grund-sfi och påbyggnads-sfi som föreslås men vill markera att vi anser det självklart att när invandrare erhåller yrkesutbildning, bör det samtidigt ges yrkesrelevant språkundervisning, när det bedöms erforderligt. Detta bör ingå som en naturlig del i yrkesutbildningen.

Vi delar uppfattningen att sfi bör vara ett led i mottagandet av invandrare. Det måste emellertid finnas möjligheter även för den som vistats en längre tid här att få svenskundervisning. Regeringen säger i propositionen att det kvardröjande behovet av svenskundervisning, bl. a. som en följd av arbetsgivarnas underlåtenhet att följa 240-timmarlagen, bör vara tillgodosett inom fem år sedan det nya systemet har införts. Det är en rimlig målsättning men får enligt vår mening inte tolkas så att rätt till svenskundervisning därefter upphör. Det får inte heller tolkas så att nytillkommande invandrades rätt till sfi upphör efter fem år. Om en sådan tolkning görs är risken uppenbar att stora grupper kvinnor från vissa länder kan komma att utestängas från svenskundervisning.

Det är beklagligt att regeringen i propositionen undviker att diskutera lärarfrågan på ett seriöst sätt. Man hänvisar dels till de kompetenskrav som finns för AMU-anställda sfi-lärare, dels till vad som från olika håll sagts om att en ny organisation bör bygga på nu verksamma lärare.

Om det första är att säga att kompetenskraven inom AMU har mycket litet att göra med kompetens för undervisning i svenska som främmande språk. De har i själva verket lett till att, vid ett minskande behov av svensklärare, lärare som på ett väsentligt sätt har bidragit till att bygga upp svenskundervisningen till vad den är i dag har slagits ut från sina jobb av personer som har vissa akademiska meriter men som helt saknar kunskaper om och erfarenheter av svenskundervisning för invandrare. Härigenom har redan, på grund av att man från statens sida icke har tagit itu med den här frågan, en betydande kunskapsbas föröts.

Om det andra bör sägas att den nya organisationen förvisso bör bygga på de lärare som finns. Det betyder emellertid inte att dessa lärare i alla avseenden fyller de krav som bör ställas. Det behövs en utvecklad utbildning av lärare i svenska som främmande språk. Nuvarande kurser har en ojämn standard, och kapaciteten är otillräcklig. Det bör vara en målsättning att de

som nu tjänstgör som lärare i svenska som främmande språk skall kunna få kompletterande utbildning så att en enhetlig kompetens uppnås. Regeringen bör utarbeta förslag till utbildningsväg för lärare i svenska som främmande språk. Förslaget bör avse utbildningens omfattning och dimensionering, liksom en plan för hur man genom ett fortbildningsprogram skall ge nu verksamma invandrarlärare i svenska möjlighet att uppnå formell kompetens. Med det förslag till finansiering av det nya sfi-systemet som regeringen lägger fram kommer vissa nya utgifter att läggas på stat och kommuner. Däremot befrias företagen från de kostnader som följer av tillämpningen av 240-timmarslagen.

Från vpk har vi sedan länge ansett att man borde ändra finansieringen av svenskundervisningen för invandrare. Kostnaderna har utgjort skäl för företagen att inte anställa invandrare och att på olika sätt smita undan sina skyldigheter. Det har man också gjort på ett framgångsrikt sätt. Det vore stötande att efter dessa försumligheter och lagbrott belöna företagen genom att helt avlasta dem kostnaderna. Vi anser att vpk:s tidigare förslag om att finansiera svenskundervisningen för invandrare genom en kollektiv arbetsgivaravgift fortfarande äger giltighet. Det skulle också ge möjligheter att använda statliga och kommunala medel för andra angelägna uppgifter på invandrapolitikens område.

Med hänvisning till det anförda och med ändring i proposition 1983/84:199 föreslås

1. att riksdagen beslutar att undervisningen i svenska för invandrare skall bedrivas inom ramen för det kommunala skolväsendet,
2. att riksdagen uttalar att något tak för högsta antal timmar den enskilde har rätt till svenskundervisning för invandrare ej bör anges,
3. att riksdagen uttalar att uppdelning i grund- och påbyggnads-sfi ej bör ske samt att yrkesrelevant svenskundervisning för invandrare bör vara ett självklart moment i yrkesutbildning,
4. att riksdagen uttalar att någon tidsram varefter rätt till svenskundervisning för invandrare upphör ej bör anges,
5. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om utbildning av lärare i svenska som främmande språk i enlighet med vad som anförs i motionen,
6. att riksdagen uttalar att undervisningen i svenska för invandrare bör finansieras genom en arbetsgivaravgift.

Stockholm den 5 juni 1984

LARS WERNER (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

MARGÓ INGWARDSSON (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk)